

رشد و یادگیری حرکتی _ ورزشی - زمستان ۱۳۹۲
دوره ۵، شماره ۴ - ص ص : ۱۲۴ - ۱۰۷
تاریخ دریافت : ۲۰ / ۰۹ / ۹۱
تاریخ تصویب : ۲۱ / ۰۲ / ۹۲

مقایسه سطوح خودشیفتگی بین دانشجویان ورزشکار ملی پوش، غیرملی پوش و دانشجویان غیرورزشکار

۱. حجت حانمی _ ۲. علی اصغر خداوردی^۱ - ۳. زهرا حانمی - ۴. مریم کریمی
۱. دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی (واحد علوم تحقیقات)، ۲. کارشناس ارشد دانشگاه تهران، ۳. دانشجوی
کارشناسی ارشد دانشگاه خوارزمی تهران، ۴. کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی (واحد اسلامشهر)

چکیده

ممکن است که در سایه توجهات زیاد جامعه و رسانه‌های گروهی به ورزشکاران ملی پوش، خودشیفتگی آنها بیشتر از افراد عادی جامعه باشد. براساس همین احتمال در پژوهش حاضر که از نوع توصیفی و میدانی است، میزان خودشیفتگی در بین دانشجویان ورزشکار نخبه، غیرنخبه و افراد غیرورزشکار مقایسه شده است. جامعه آماری تحقیق شامل دانشجویان دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران است که نمونه آماری مورد بررسی دربردارنده ۱۰۵ نفر از سه گروه دانشجویان ورزشکار ملی پوش و غیرملی پوش رشته‌های گروهی (فوتبال، والیبال و بسکتبال) و رشته‌های انفرادی (کشتی، جودو و دو و میدانی) و دانشجویان غیرورزشکار (هر گروه ۳۵ نفر) دانشگاه‌های تهران بودند که به صورت انتخاب در دسترس مورد مطالعه قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از آزمون خودشیفتگی راسکین و تری و مقیاس شخصیتی آیسنک (EPQ) جمع‌آوری و با استفاده از آزمون تحلیل واریانس و آزمون تعقیبی نیومن کولز^۲ تحلیل شد. نتایج نشان داد که بین دانشجویان ورزشکار ملی پوش با دانشجویان ورزشکار غیرملی پوش و دانشجویان غیرورزشکار در مقیاس خودشیفتگی، روان‌آزردگی‌گرایی و روان‌گسیختگی‌گرایی تفاوت معناداری وجود ندارد ($P < 0/05$). ولی در بعد برون‌گرایی دانشجویان ورزشکار ملی پوش نسبت به دانشجویان ورزشکار غیرملی پوش و دانشجویان غیرورزشکار نمره‌های بیشتری به دست آورده‌اند ($P < 0/05$).

واژه‌های کلیدی:

خودشیفتگی، برون‌گرایی، روان‌آزردگی‌گرایی، روان‌گسیختگی‌گرایی، ورزشکار ملی پوش.

مقدمه

مفهوم خود که با تولد آدمی شروع به شکل‌گیری می‌کند، هسته و درون‌مایه شخصیت را شکل می‌دهد. انواع مختلف مفهوم خود به شکل‌گیری انواع متفاوت شخصیت منجر می‌شود که بیانگر الگوی معینی از رفتار و شیوه تفکر است که چگونگی سازگاری و تعامل فرد را با محیط نشان می‌دهد. یکی از انواع ویژگی‌های شخصیتی، خودشیفتگی است که در پاره‌ای اوقات حالت افراطی پیدا می‌کند و زمینه‌ساز بروز انزوای فرد در محیط می‌شود. افراد با شخصیت خودشیفته، با احساس خودبزرگ‌بینی قوی، اشغال ذهنی موفقیت و قدرت و استعداد نامحدود مشخص می‌شوند. آنها مشتاق توجه دیگران بوده ولی از ابزار محبت متقابل ناتوان هستند (۱۵، ۶). در بسیاری از افراد که مبتلا به اختلال شخصیت خودشیفته نیستند، این حالت در حد متعارف دیده می‌شود. از آنجا که این حالت در سازماندهی و جهت‌بخشی به بسیاری از ویژگی‌های شخصیتی و روان‌شناختی مانند احساس ارزشمندی، عزت نفس، اعتماد به نفس، عملکرد مناسب و نظایر آن در جهت مثبت نقش دارد، ارزیابی آن حائز اهمیت است (۳۳، ۱۵).

کاپلان و سادوک^۱ (۱۹۹۸) در گزارش‌های تحقیقی خود دریافتند که افراد خودشیفته، اشخاص منحصر به فردی هستند که دیگران باید به گونه‌ای خاص با آنها رفتار کنند و تحمل انتقاد و بی‌اعتنایی را ندارند و فقط خود را مهم می‌دانند و در روابط بین‌فردی رفتاری استثمارگرانه دارند (۲۸، ۶).

براساس یافته‌های بوشمن و بابومیستر^۲ (۱۹۹۸)، راسکین و همکاران (۱۹۹۸ و ۱۹۹۱) وردوال و مورف (۱۹۹۸) بین خودشیفتگی و عزت نفس رابطه مثبت محکمی برقرار است (۲۰، ۳۲، ۳۴، ۳۶)، اما بسیاری از پژوهشگران دریافتند که عزت نفس افراد خودشیفته شکننده است (۳۵، ۱۵).

افراد خودشیفته مستعد تجربه عواطف شدید و نوسانات خلقی هستند (گارلند و باری^۳، ۱۹۸۸). تحقیق روی دانش‌آموزان ورزشکار که خودشیفتگی با نوسانات عاطفی و بی‌ثباتی خلق همراه است (۲۱). همچنین ارتباط کم‌بین خودشیفتگی و خلاقیت حائز اهمیت است (۲۸).

1 . Kaplan, S.N. and Sadouk, M. K.

2 . Bushman, B. J. and Baumeister, R.F.

3 . Garland, D. J. and Barry, R. J.

افراد خودشیفته اغلب دارای خلقی سرایت‌کننده، جذاب و رئیس‌مآب دارند و اغلب از دوستان خود می‌خواهند آنها را درک کرده و به آنها اعتماد کنند (۲۱). پژوهش بوشمن و بابومیستر (۱۹۹۸) نشان داد که تهدید خودادراک شده در ارتباط بین خودشیفتگی و پرخاشگری در ورزشکاران جوان نسبت به فرد تهدیدکننده به‌عنوان یک متغیر واسطه عمل می‌کنند (۲۰).

برای درک روان‌شناسی قهرمانان ورزشی، پژوهشگران تفاوت‌های بین قهرمانان و غیرقهرمانان را در رشته‌های مختلف ورزشی از نظر ابعاد شخصیتی بررسی می‌کنند (۲۲، ۲۱). این پژوهش‌ها حاکی از آن است که قهرمانان ورزشی از نظر هیجانی، ثبات بیشتری دارند و برونگراترند. همچنین در خود ابرازی و اعتماد به نفس از ورزشکارانی که در سطوح قهرمانی نیستند، برتر می‌باشند (۳۹، ۱۵).

کاکس (۱۹۹۸) در گزارشی تحقیقی نشان داد که قهرمانان ورزش‌های گروهی به‌طور معمول برون‌گردی و وابستگی بیشتری دارند اما ورزشکاران قهرمان در رشته‌های انفرادی رویکرد احساسی تخیلی دارند (۲۲).

مورگان و جانسون (۱۹۸۰) مدلی را پیشنهاد می‌کنند که براساس آن، ورزشکارانی که از بی‌نظمی‌های روانی چون روان‌آزدگی‌گرایی و درونگرایی رنج می‌برند، نسبت به سایرین از تجارب موفقیت‌آمیز یکسانی برخوردار نخواهد بود (۲۹). در همین زمینه، بیگلر و وینبرگ^۱ (۱۹۹۰) در تحقیق خود دریافتند که ورزشکاران نخبه در مقایسه با ورزشکاران عادی و غیرورزشکاران برونگردتر و دارای روان‌آزدگی‌گرایی کمتری هستند (۴۰، ۱۷). موجک و دیویس^۲ (۱۹۹۴) نیز در گزارش تحقیقی خود تفاوت معناداری را بین ورزشکاران حرفه‌ای با ورزشکاران آماتور و غیرورزشکاران در ویژگی‌های برونگرایی، روان‌آزدگی‌گرایی و روان‌گسستگی‌گرایی مشاهده نکردند (۳۱).

وان^۳ (۱۹۹۷) در بازنگری پژوهش‌های انجام گرفته در حیطه ورزش دریافت که این پژوهش‌ها به لحاظ نظری و روان‌شناسی ضعف‌های زیادی دارند (۴۰). در مورد نقش ورزش در شکل‌گیری شخصیت افراد، دو فرضیه عمده مطرح شده است. در فرضیه اول که فرضیه رشدی^۴ نامیده می‌شود، مشارکت ورزشی سبب‌ساز تفاوت‌های

1 . Bakkler, F. C. and Whiting, H. T

2 . Mujek, Y. T. and Deivies, H. P.

3 . Wann, D. L.

4 . Development hypothesis

شخصیتی بین افراد می‌شود. در صورتی که در رویکرد دوم که فرضیه گزینش^۱ نامیده می‌شود، تفاوت‌های شخصیتی بین افراد سبب می‌شود که افراد با ویژگی‌های شخصیتی خاص به سمت ورزش گرایش پیدا کنند (۴۰، ۱۵). سینت و همکاران (۱۹۹۹) نشان دادند که ورزشکاران نخبه در برخی رشته‌های ورزشی مانند دو و میدانی و ژیمناستیک، خودشیفتگی بیشتری نسبت به سایر رشته‌ها دارند (۳۸).

نلسون^۲ (۲۰۰۳) در پژوهش خود مشاهده کرد که تماشاگران فوتبال، این رشته را برتر از سایر رشته‌ها می‌دانند و فوتبالیست‌ها خودشیفتگی بیشتری را نشان می‌دهند و خود را برتر از افراد دیگر جامعه می‌پندارند (۳۲). در همین زمینه، نلسون (۲۰۰۳) نشان داد که این دیدگاه به دلیل توجه بسیار زیاد به ورزشکاران نخبه و ملی‌پوش (مانند فوتبال) در جامعه است. ورزشکاران ملی‌پوش درآمدهای زیادی دارند و رسانه‌های گروهی به آنها و حتی خاطرات شخصی آنها توجه زیادی معطوف می‌دارند که این امر زمینه‌ساز تجلی خودشیفتگی در آنها می‌گردد (۳۳، ۱۵). المان و مکلووی^۳ (۲۰۰۳) در پژوهش خود نشان دادند که در پرسشنامه‌های خودگزارشی، برخی ورزشکاران ملی‌پوش، انگاره خوب از خود توسط دیگران را بسیار پاداش‌دهنده یافته‌اند. حتی برخی از آنها همچون فوتبالیست‌ها در فضاهای آموزشی خود را دارای اعتبار اجتماعی بالاتری نسبت به دیگران پنداشته‌اند (۳۴).

بنابراین بررسی و مطالعه ویژگی‌های شخصیتی و روان‌شناختی مانند احساس ارزشمندی، عزت نفس، اعتماد به نفس و سایر عوامل روان‌شناختی که در تحقیق حاضر بررسی می‌شود و ممکن است در عملکرد مناسب و بهینه ورزشکاران تأثیرگذار باشد، ضروری و مهم به نظر می‌رسد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر توصیفی و از نوع پیمایشی است. جامعه تحقیق شامل دانشجویان دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های تهران است که نمونه آماری مورد بررسی در بردارنده ۱۰۵ نفر در دامنه سنی ۲۳ تا ۲۹ سال از سه گروه ۳۵ نفره از دانشجویان ورزشکار ملی‌پوش، دانشجویان ورزشکار غیرملی‌پوش رشته‌های گروهی

1 . Selection hypothesis

2 . Nelson, M. B.

3 . Elman, W. F. and Makelvie, S. J.M.

(فوتبال، والیبال و بسکتبال) و رشته‌های انفرادی (کشتی، جودو و دو و میدانی) و دانشجویان غیرورزشکار دانشگاه‌های تهران بود که به صورت انتخاب در دسترس مورد مطالعه قرار گرفتند.

ابزارهای اندازه‌گیری

۱. پرسشنامه خودشیفتگی راسکین و تری^۱:

این مقیاس شامل ۳۰ سؤال و به صورت گزینه‌ای اجباری است که به وسیله تحلیل عوامل برای آن هفت عامل احساس اقتدار (۸ سؤال)، خودپسندگی (۶ سؤال)، برتری (۵ سؤال)، خودنمایی (۷ سؤال)، بهره‌کشی (۵ سؤال)، غرور (۳ سؤال) و محق دانستن خویش (۶ سؤال) مشخص شده است (۳۸). پایایی مقیاس خودشیفتگی راسکین و تری در تحقیقات مختلف بین ۰/۸۰ تا ۰/۸۶ و ضریب اعتبار آن بین ۰/۱۷ تا ۰/۴۷ درصد تخمین زده شده است (حسین زاده دهنوی، ۱۳۷۱). ضرایب پایایی و اعتبار این مقیاس در جدول ۱ آمده است. اعتبار همزمان آن با مقیاس خودشیفتگی میلون دو^۲ به دست آمده است (۵).

جدول ۱ - ضریب پایایی و اعتبار مقیاس خودشیفتگی در پژوهش‌های پیشین

پژوهشگر / شاخص	پایایی بر اساس تنصیف	پایایی بر اساس آلفای کرونباخ	اعتبار	بازآزمایی
برومند (۱۳۸۲)	۰/۸۰	۰/۸۲	۰/۵۰	-
راسکین و تری	-	۰/۸۰	-	۰/۹۲
عریضی (۱۳۸۵)	۰/۸۵	۰/۷۹	۰/۵۲	۰/۸۷

باتوجه به اطلاعات جدول ۱، تمامی ضرایب پایایی مقیاس بالاتر از ۰/۷۰ درصد داشته و ملاک، مطلوبیت

بدنی است.

1 . Raskin and Terry personality inventory

2 . Millon II

۲. پرسشنامه شخصیتی ایسنگ^۱ (EPQ):

این پرسشنامه دارای سه زیرمقیاس روان‌گسستگی‌گرایی^۲، برون‌گرایی^۳ و روان‌آزردگی‌گرایی^۴ است. مقیاس (L) نیز مربوط به دروغ‌سنجی^۵ آن است. اعتبار و روایی پرسشنامه ایسنگ توسط پژوهشگران مختلفی همچون دهنوی (۱۳۷۱) برآورد شده است. به این صورت که نتایج حاصل از آزمون‌های چولکی، کورتز و کلوموگروف^۶ اسمیرنوف^۶ نشان‌دهنده توضیح نمره‌های مقیاس‌ها به صورت نرمال بوده است. همچنین پایایی این پرسشنامه روی گروه‌های مختلف مردان و زنان و نوجوانان دختر و پسر براساس روش بازآزمایی با فاصله یک ماه بین آزمون‌ها باتوجه به سن آنها (نوجوانان و بزرگسالان) انجام گرفته است که در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲ - ضریب پایایی بازآزمایی مقیاس شخصیتی ایسنگ روی گروه‌های مختلف

جنس (گروه) / مقیاس	P	N	E	L	A
مردان	۰/۹۰	۰/۸۹	۰/۹۰	۰/۸۶	۱۳۶
زنان	۰/۸۵	۰/۸۰	۰/۸۷	۰/۸۶	۱۱۲
پسران	۰/۷۸	۰/۷۵	۰/۷۸	۰/۷۸	۱۹۰
دختران	۰/۷۸	۰/۷۹	۰/۷۸	۰/۷۸	۳۴۱

در جدول ۲ ضریب پایایی به روش بازآزمایی روی چهار گروه مردان، زنان، پسران و دختران گزارش شده است (شمس، ۱۳۷۸). همان‌گونه که مشاهده می‌شود تمامی ضرایب پایایی بازآزمایی بالاتر از ۰/۷۰ درصد و ملاک، مطلوبیت پایایی است.

1. Eysenk personality inventory (EPI)
2. Psychoticism
3. Extraversion
4. Neuroticism
5. Lie scale
6. Cortse calmograf esmienof

جدول ۳- پایایی مقیاس‌ها بر مبنای بازآزمایی، تنصیف، فرم‌های همتا و آلفای کرونباخ

مقیاس / روش	پایایی بر اساس بازآزمایی	پایایی بر اساس تنصیف	پایایی بر اساس کرونباخ	پایایی بر اساس فرم های همتا
روان‌گسستگی‌گرایی	۰/۷۸	۰/۷۳	۰/۸۱	-
برون‌گردی	۰/۸۶	۰/۸۳	۰/۸۲	-
روان‌آزردگی‌گرایی	۰/۸۴	۰/۸۵	۰/۸۴	-
دروغ‌سنجی	۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۸۳	-
فرم خودشیفتگی راسکین	۰/۷۶	۰/۷۲	۰/۷۴	۰/۷۴

در جدول ۳ پایایی کلیه مقیاس‌ها به چهار روش بازآزمایی (مربوط به پایایی در طول زمان) و پایایی بر مبنای تنصیف، آلفای کرونباخ (هر دو مربوط به پایایی سازگاری درونی آزمون) گزارش شده است. پایایی فرم همتا نیز فقط برای پرسشنامه خودشیفتگی راسکین و تری گزارش شده است. همین‌گونه که مشاهده می‌شود تمامی ضرایب پایایی بالاتر از ۰/۷۰ درصد و ملاک، مطلوبیت پایایی است (۶).

نتایج و یافته‌های تحقیق

برای بررسی اینکه آیا ویژگی‌های شخصیتی، عضویت در گروه را پیش‌بینی می‌کند، عضویت در گروه به‌عنوان متغیر وابسته و متغیرهای شخصیتی به‌عنوان متغیرهای مستقل در معادله وارد شدند و تنها رابطه معنادار بین متغیرهای شخصیتی، رابطه بین خودشیفتگی و عضویت گروهی بوده است. در جدول ۴ داده‌های توصیفی برای سه گروه مورد بررسی ارائه شده است. یافته‌های توصیفی اعم از شاخص‌های گرایش مرکزی (میانگین و انحراف معیار) نیز در همین جدول مشاهده می‌شود. ضریب همبستگی بین مقیاس‌ها گروه‌های مورد بررسی در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۴ - مقایسه سه گروه مورد بررسی در زیرمقیاس‌های شخصیتی

گروه	متغیر	تعداد	میانگین	SD	درجه آزادی	F	Q
دانشجویان	خودشیفتگی	۳۵	۱۸/۹	۸/۴	۳۳	۱/۲۵	-
	برون‌گرایی	۳۵	۱۵/۲	۵/۲	۳۳	۵/۲۶	۴/۶۹
ورزشکار	روان‌گسستگی‌گرایی	۳۵	۸/۲	۱/۵	۳۳	۲/۳۳	-
ملی پوش	روان‌آزردگی‌گرایی	۳۵	۸/۸	۴/۳	۳۳	۱/۶۴	-
	دروغ‌سنجی	۳۵	۵/۲	۴/۱	۳۳	-	-
دانشجویان	خودشیفتگی	۳۵	۱۷/۶	۴/۸	۳۳	۱/۲۵	-
	برون‌گرایی	۳۵	۱۳/۷	۵/۳	۳۳	۱/۵۱	-
ورزشکار	روان‌گسستگی‌گرایی	۳۵	۸/۳	۱/۴	۳۳	۱/۳۸	-
غیرملی پوش	روان‌آزردگی‌گرایی	۳۵	۸/۹	۴/۲	۳۳	۱/۶۴	-
	دروغ‌سنجی	۳۵	۵/۱	۴/۲	۳۳	-	-
دانشجویان	خودشیفتگی	۳۵	۱۸/۷	۸/۳	۳۳	۱/۲۵	-
	برون‌گرایی	۳۵	۱۳/۳	۵/۴	۳۳	۱/۹۴	-
غیرورزشکار	روان‌گسستگی‌گرایی	۳۵	۸/۳	۱/۳	۳۳	۱/۴۱	-
	روان‌آزردگی‌گرایی	۳۵	۸/۸	۴/۳	۳۳	۱/۷۳	-
	دروغ‌سنجی	۳۵	۵/۲	۴/۴	۳۳	-	-

در ستون آخر جدول ۴، نتایج آزمون تعقیبی مشاهده می‌شود. نتایج آزمون تعقیبی به مقایسه با گروه بعدی به روش نیومن کولز است. همچنین مقایسه یک‌متغیره در زیرمقیاس‌ها در بین سه گروه ارائه شده است.

همان‌گونه که نتایج آزمون F نشان می‌دهد، بین سه گروه مورد بررسی در زیرمقیاس‌های خودشیفتگی، روان‌گسستگی‌گرایی و روان‌آزردگی‌گرایی تفاوت معناداری وجود ندارد ولیکن در متغیر شخصیتی برون‌گرایی، اختلاف موجود بین دانشجویان ورزشکار ملی‌پوش با دو گروه دیگر معنادار است. همچنان که نتایج آزمون نیومن

کولز نشان می‌دهد، دانشجویان ورزشکار ملی پوش از دانشجویان ورزشکار غیرملی پوش و دانشجویان غیرورزشکار نمره‌های بیشتری در برون‌گرایی کسب کردند. از طرف دیگر، بین دانشجویان ورزشکار غیرملی پوش و دانشجویان غیرورزشکار در زیرمقیاس‌های مورد بررسی تفاوت معناداری به چشم نمی‌خورد (P < ۰/۰۵).

جدول ۵ - ضرایب همبستگی بین مقیاس‌ها در سه گروه مورد بررسی

متغیر / متغیر	خودشیفتگی	برون‌گرایی	روان‌گسستگی گرای	روان‌آزردگی گرای	دروغ‌سنجی
خودشیفتگی	۱				
برون‌گرایی	۰/۲۴۳	۱			
روان‌گسستگی گرای	۰/۲۶۱	۰/۱۵۲	۱		
روان‌آزردگی گرای	۰/۱۷۳	۰/۷۹	۰/۱۱۸	۱	۰/۷۸
دروغ‌سنجی	۰/۱۲۴	۰/۱۹۳	۰/۲۸۶	۰/۱۹۷	۱

در جدول ۵ ضرایب همبستگی بین زیرمقیاس‌ها ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود همبستگی بین سه زیرمقیاس شخصیتی ایسنگ معنادار نیست که این امر نشان‌دهنده استقلال این سه زیرمقیاس است. اما در زیرمقیاس برون‌گرایی و روان‌گسستگی گرای با خودشیفتگی رابطه مثبت و معناداری برقرار است (P < ۰/۰۵).

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر دو گروه از دانشجویان ورزشکار ملی پوش و غیرملی پوش با دانشجویان غیرورزشکار در متغیرهای خودشیفتگی، برون‌گرایی، روان‌آزردگی گرای و روان‌گسستگی گرای مقایسه شدند.

نتایج پژوهش در مقیاس خودشیفتگی نشان داد که دانشجویان ورزشکار ملی پوش نسبت به دو گروه دیگر خودشیفتگی بیشتری نشان نمی‌دهند که این عامل ممکن است منبعت از توسعه مباحث تربیتی، فرهنگی و

اخلاق و سیره پهلوانی باشد که اجازه نمی‌دهد ورزشکاران ملی‌پوش و نخبه جامعه، با وجود توجه زیاد جامعه، نشریات، روزنامه‌ها و رسانه‌های تصویری و نیز درآمدهای بالا، احساس خودشیفتگی و برتری نسبت به سایرین نداشته باشند (۱۳، ۱۱، ۸، ۴). البته این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های نلسون (۲۰۰۳) و میرصفیان و همکاران (۱۳۸۷) مغایر است (۳۲، ۱۵).

در ملاک برون‌گرایی نتایج حاصل حاکی از آن است که بین دانشجویان ورزشکار ملی‌پوش با دو گروه دیگر رابطه معناداری وجود دارد اما بین دانشجویان ورزشکار غیرملی‌پوش و دانشجویان غیرورزشکار رابطه معناداری در حد $P = 0/05$ وجود ندارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های کاکس (۱۹۹۸)، برونز (۱۹۶۹)، کین (۱۹۷۱)، مک فرسون (۱۹۶۵)، داینو (۱۹۸۵)، باسیتو (۱۹۸۵)، مس (۱۹۸۹)، آتیلا (۱۹۹۲)، عبدلی (۱۳۷۳)، کوپر (۱۹۷۰)، حلاجی و پیمان (۱۳۷۶) که نشان دادند ورزشکاران و به‌طور مشخص ورزشکاران نخبه در مقایسه با افراد عادی برون‌گراتر و باثبات‌ترند، میرصفیان و همکاران (۱۳۸۷)، حاتمی (۱۳۸۷)، مورگان و همکاران (۱۹۷۲)، اگلیوی (۱۹۷۴)، بات (۱۹۷۴) و آیزنک (۱۹۸۲) که در تحقیقات خود ورزشکاران را متمایل به برون‌گرایی و باثباتی ذکر کردند، با برخی پژوهش‌ها نیز مانند مایکل (۱۹۸۳)، دیویس (۱۹۹۴)، حلاجی (۱۳۷۶) که شواهدی مبنی بر متمایز کردن ورزشکاران نخبه و غیرورزشکاران وجود ندارد، تضاد دارد. شاید به این دلیل باشد که افراد به‌علت دارا بودن این ویژگی‌های شخصیتی به ورزش روی آورده‌اند. به تمرینات منظم پرداخته و فشارهای تمرین زیادی را تحمل می‌کنند و به سطح نخبگی رسیده‌اند. بنابراین احتمال اینکه شخصیت نیز به عنوان یکی از عوامل انتخاب و ادامه یک رشته ورزشی خاص و موفقیت در آن نقش داشته باشد، وجود دارد. به هر حال به‌نظر می‌رسد با وجود پارادوکس‌های موجود در نتایج به‌دست‌آمده ادامه پژوهش‌ها در مورد روابط مختلفی که بین شخصیت و ورزش حاکم است، ارزشمند است (۲۳).

نتایج به‌دست‌آمده در ملاک روان‌آزردگی‌گرایی و روان‌گسستگی‌گرایی نشان داده است که بین سه گروه مورد بررسی رابطه معناداری وجود ندارد. در عین حال، ورزشکاران ملی‌پوش نمرات به نسبت کمتری در مقیاس یادشده به‌دست آورده‌اند که این امر ممکن است ناشی از احساس امنیت و تعلق به گروه (جامعه و تیم‌های ورزشی) در ورزشکاران ملی‌پوش باشد که زمینه‌ساز احساس موفقیت بیشتر در آنها و به تبع آن، کاهش میزان استرس، افسردگی و نگرانی‌هایی می‌شود که علاوه بر آسیب‌های فردی، موجب برهم خوردن انسجام تیمی نیز

می‌شود (۳۱). این یافته‌ها با نتایج یافته‌های گراهام (۱۹۸۹)، موجک و دیویس (۱۹۹۴) همخوانی دارد اما با نتایج پژوهش‌های مورگان (۱۹۸۰)، نلسون (۲۰۰۳) و میرصفیان و همکاران (۱۳۸۷) مغایر است (۲۹، ۱۵).

نتایج تحقیق حاضر و مرور ادبیات پیشینه نشان می‌دهد که با وجود ارتباط احتمالی بین شخصیت و عملکرد ورزشکاران نخبه مورد بررسی (برون‌گرایی بیشتر) نمی‌توان به جرأت وجود رابطه علی و معلولی را مدعی شد و بین شخصیت و ورزش یک حکم کلی صادر کرد.

به عبارت دیگر نمی‌توان گفت که وجود اختلاف ناچیز یا حتی عمده در سطوح مهارتی و آمادگی افراد موجب همان اندازه اختلاف در ویژگی‌های شخصیتی آنها می‌شود چرا که ممکن است از نظر آماری ارتباطی بین توانایی ورزشی و برون‌گرایی وجود داشته باشد. ولیکن همواره نمی‌توان ادعا کرد که یک یا تعداد بیشتری از ویژگی‌های شخصیتی منتج به رفتار و عملکرد معینی خواهد شد. (صرف‌نظر از سایر عوامل تأثیرگذار بر رفتار و عملکرد ورزشی افراد).

همچنان که کوپر و جانسون با وجود پژوهش‌های متعددی که در زمینه ویژگی‌های شخصیتی گروه‌های مختلف ورزشی انجام داده‌اند، از تعمیم این رفتارها به کل ورزشکاران اجتناب کرده‌اند. هرچند اوگلیو، کوپر و هاردمن با بازنگری پژوهش‌های مختلف ادعا کردند که برخی ویژگی‌های شخصیتی از قبیل ثبات عاطفی، اعتماد به نفس، کنترل تنش‌ها، نظم و انضباط شخصیتی، برون‌گرایی، مصمم بودن و قاطعیت، تسلط و زورگویی و رقابت‌طلبی ارتباط نزدیکی با عملکرد ورزشکاران رشته‌های مختلف دارد.

از طرف دیگر، هرچند نتایج تحقیقات قبلی تفاوت‌هایی را بین ویژگی‌های شخصیتی ورزشکاران رشته‌ها و گروه‌های سنی مختلف یافته‌اند، مانند مالومفی (۱۹۶۸)، شور (۱۹۷۷)، اشلی و جوی (۱۹۷۷)، مورگان (۱۹۶۸)، ولی به نظر می‌رسد که این اختلاف در سطوح نخبگی به حداقل می‌رسد. این مسئله شاید به این علت باشد که صرف‌نظر از نوع ورزش، ورزشکاران با ویژگی‌های شخصیتی خاصی می‌توانند تمرینات سخت و طاقت‌فرسای جسمانی را تحمل کنند. فعالیت ورزشی را ادامه دهند و به سطح نخبگی برسند.

همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که بیشتر آزمودنی‌های ورزشکار نخبه، برون‌گرا و باثبات هستند که این نتیجه موافق تحقیقات گوئل (۱۹۶۹)، هاسمن (۱۹۶۹)، واربرتون (۱۹۶۷)، جانس گاردو توتو (۱۹۷۱)، مورگان (۱۹۷۲)، بات (۱۹۷۶) و آیزنک (۱۹۸۲)، الگیوی (۱۹۶۸)، برونر (۱۹۶۹) و کین (۱۹۷۱) است.

در عین حال، این فرض نیز همواره مطرح است که ورزشکاران نخبه احتمالاً به دلیل دارا بودن ویژگی‌های شخصیتی خاص (مانند برون‌گرایی بیشتر) به ورزش روی آورده و متحمل تمرینات منظم و فشارهای سخت تمرینی شده و به سطح نخبگی رسیده‌اند.

احتمال دیگر اینکه ویژگی‌های شخصیتی افراد با سال‌ها شرکت در فعالیت‌های سخت جسمانی دستخوش تغییر شده و به سمت برون‌گرایی بیشتر تمایل پیدا کرده است. بنابراین احتمال اینکه شخصیت نیز به‌عنوان یکی از عوامل انتخاب و ادامه یک ورزش و موفقیت در آن نقش داشته باشد، وجود دارد.

هرچند تقریباً در همه تحقیقات به ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و فعالیت ورزشی اشاره شده است، نمی‌توان به‌طور قطع و یقین از یکی از این دو فرضیه حمایت کرد. باید با احتیاط بیشتری با این مسئله برخورد شود. اما در تحقیق حاضر با توجه به نتایج آن و با احتیاط می‌توان از فرضیه رشدی حمایت کرد.

به هر حال، با وجود پارادوکس‌های موجود در نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش‌های مختلف، ادامه پژوهش‌ها در مورد ارتباط‌های مختلفی که بین شخصیت و ورزش حاکم است، منوط به تحقیقات طولی بیشتر است و ارزشمند به نظر می‌رسد.

یافته‌های حاضر یعنی تمرکز و تأیید برون‌گرایی در ورزشکاران نخبه، مطابق نتایج پژوهش لرنیوکس و همکاران (۲۰۰۲) است که این فاکتور (برون‌گرایی) را لازمه رقابت‌طلبی ورزشکاران نخبه معرفی کرده است و از این رو به نظر می‌رسد که ویژگی‌های شخصیتی موجود در نیمرخ متغیرهای روان‌شناختی ورزشکاران باید متناسب با نیازهای ورزشی آنها تفسیر شود. چرا که برای مثال برخی روان‌شناسان ورزشی متغیر شخصیتی ظاهراً منفی پرخاشگری را لازمه تفوق در رقابت‌های ورزشی خاص می‌دانند (البته در صورتی که هدف فقط قهرمانی باشد) (۲۸).

نکته آخر اینکه با عنایت به جایگاه مسائل روان‌شناختی در عملکرد ورزشکاران و اهمیت شخصیت ورزشکاران به‌عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر اجرای مهارت‌ها در شرایط تحت فشار و حساس مسابقات ورزشی، تحقیقات زیادی در این حوزه ضرورت دارد. از این‌رو برای بررسی بیشتر نیمرخ روان‌شناختی و ویژگی‌های شخصیتی ورزشکاران نخبه و بررسی و فهم علمی بهتر و نیز دستیابی به توسعه علوم مرتبط با روان‌شناسی ورزشی، مطالعاتی با موضوعات زیر پیشنهاد می‌شود:

* ترسیم و مقایسه نیمرخ شخصیتی و ویژگی‌های روان‌شناختی ورزشکاران نخبه در رشته‌های مختلف و مقایسه آنها با یکدیگر،

* مطالعات طولی به‌منظور برآورد تغییرات احتمالی در نیمرخ شخصیتی ورزشکاران از اولین سال‌های شروع فعالیت ورزشی تا رسیدن به سطح نخبگی؛

* باتوجه به یافته‌های موجود مبتنی بر برون‌گرایی ورزشکاران نخبه، روان‌شناسان ورزش و مشاوران روان‌شناسی تیم‌های ملی از نتایج تحقیق برای ارائه رهنمودهای لازم به مربیان و ورزشکاران استفاده کنند؛

* ورزشکاران تیم‌های ملی رشته‌های مختلف از نظر ویژگی‌های شخصیتی مورد مطالعه قرار گرفته و با شناسایی ضعف‌های احتمالی اقدامات لازم برای رفع موانع قهرمانی انجام گیرد؛

* هدایت پژوهش‌های طولی برای تشخیص اینکه آیا افراد برون‌گرا و باثبات بیشتر به ورزش رومی‌آورند یا شرکت در فعالیت‌های ورزشی و ادامه آن موجب گرایش فرد به سمت برون‌گرایی و باثباتی می‌شود؟

منابع و مآخذ

۱. آهولا، اسو. هتفلید. (۱۳۷۶). "روان‌شناسی ورزشی با رویکرد روانی - اجتماعی". ترجمه رضا فلاحی، تهران، انتشارات علمی فرهنگی. صص: ۳۸-۵.

۲. اصلانخانی، محمدعلی. شهیدی، شهریار. (۱۳۷۸). "تحقیق و بررسی و مقایسه منتخبی از ویژگی‌های روان‌شناختی دانشجویان دختر و پسر ورزشکار و غیرورزشکار دانشگاه‌های زیر پوشش

وزارت فرهنگ و آموزش عالی مستقر در تهران". مجله حرکت، شماره ۳، سال اول، زمستان ۷۸. صص : ۱۸-۲۵.

۳. اهری هاشمی، جلال. (۱۳۷۵). "تعیین و مقایسه ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار مراکز تربیت معلم پسرانه". پایان‌نامه تحصیلی کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران. صص ۱۲-۵۲.

۴. برد، آن ری. (۱۳۷۰). "روانشناسی رفتار ورزشی". ترجمه حسن مرتضوی، تهران، انتشارات سازمان تربیت بدنی، چاپ اول. صص : ۸-۲۳.

۵. برومند، اکبر. (۱۳۸۳). "هنجاریابی مقیاس خود دوستداری راسکین و تری و اعتباریابی آن با مقیاس خوددوستداری میلن دو، دانشجویان دانشگاه اصفهان". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد خوراسگان. صص : ۳۷-۴۵.

۶. بیورک، جیمز. کال، مایکل. (۱۳۸۲). "روش‌های کمی و کیفی تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی". ترجمه نصیر عریضی و همکاران. انتشارات دانشگاه شهید بهشتی و سمت. صص : ۸۷-۹۶.

۷. پایدار، علی. (۱۳۸۱). "مقایسه برخی از ویژگی‌های شخصیتی (پرخاشگری، اعتماد به نفس، عزت نفس) ورزشکاران نخبه در کاراته و در رشته کاتا و کومیتسه". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی. صص : ۱۱-۴۴.

۸. پورافکاری، نصرت اله. (۱۳۷۶). "فرهنگ جامع روان‌شناسی - روانپزشکی". تهران، انتشارات ارجمند. صص : ۵-۳۳.

۹. پیمان، ابراهیم. (۱۳۷۶). "بررسی و مقایسه شخصیتی بازیکنان پست‌های مختلف فوتبال باشگاه‌های اصفهان". پایان‌نامه تحصیلی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس. صص : ۱۲-۴۵.

۱۰. حاتمی، حجت. (۱۳۸۷). "مقایسه ویژگی‌های شخصیتی و توانایی‌های ادراکی - حرکتی جودوکاران نخبه ایران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی. صص: ۱۶۵-۱۰۹.
۱۱. حنجری، مسلم. (۱۳۷۶). "بررسی و مقایسه ویژگی‌های شخصیتی و ساختار ارزشی دانشجویان دانشگاه‌های تهران، علامه و امام حسین(ع)". پایان‌نامه تحصیلی کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی. صص: ۴۳-۵۰.
۱۲. خلجی، حسن. (۱۳۶۷). "بررسی صفات شخصیتی ورزشکاران استقامتی در گروه‌های سنی جوانان و بزرگسالان و مقایسه آن با گروه‌های عادی". پایان‌نامه تحصیلی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس. صص: ۱۱-۲۳.
۱۳. دوان شولتز، سیدنی. الن شولتز. (۱۳۷۵). "نظریه‌های شخصیت". ترجمه یحیی سیدمحمدی. تهران، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن. صص: ۳۰-۴۵.
۱۴. محمدی، اعظم. (۱۳۸۱). "نیمرخ روانی فوتبالیست‌های زنده براساس پرسشنامه". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی. صص: ۸۰-۹۷.
۱۵. میرصفیان، حمیدرضا. (۱۳۸۷). "مقایسه خوددوستداری و بازیکنان فوتبال سطوح مختلف در شهر اصفهان". مجله علوم روان‌شناختی، دوره هفتم، شماره ۲۶، تابستان ۱۳۸۷. صص: ۱۹۰-۲۰۳.
16. Aamodt, M. G., Alezadner, C. J. and Kimbrough, W. W. (1982). **"Personality characteristics of college non – athletes and baseball, football and team members"**. *Perceptual and motor skills*, 55. PP:327-330.
17. Auweele YV. Nys K, Rzewnicki, R. Mele V. *Personality and athlete*. In: singer R, Haussenblas HA, Janelle CM editors, (2001). **"Hand book of sport psychology"**. New York: John and Sons. PP:239-68.

18. Bakkloer, F. C. Whiting, H. T. (1990). **"Sport psychology concepts and application"**. *Journal of personality and social psychology*. PP: 785-805.
19. Backmand H, Kaprio, J. Kujala, U. Sarna, S. (2001). **"Personality and mood of former elite athletes – A descriptive study"**. *Int J sports Med*, 22: PP:215-21.
20. Bushman, B. J. and Baumeister, R. F. (1998). **"The attend egotism, narcissism, self – steem and direct and displaced ag – self – love or self – hate lead to violence?"** *Journal of personality and social psychology*, 75:PP: 219-229.
21. Butt. D. S. (1987). **"Personality of the athlete"**. In Butt DS, editor. *The psychology of sport New York. VNR*, PP:95-105.
22. Cox, R.C. and Yoo. H. S. (2002). **"Playing position and psychological skill in American football"**. *Journal of Sport Behavior*. 18, PP:183-194.
23. Dineen, R. (2003). **"Personality characteristic differences of university student – athletes and non – athletes (PhD dissertation)"** . Eugene, OR: university of oregon.PP:8-15.
24. Elman, W. F. and Makelvie, S. J. M. (2003). **"Narcissism in football players: stereotype or reality?"** *Journal of sport psychology*. 49: PP:18-35.
25. Hernandez – Ardieta, IP. Lopez JC, Dolores, M. Ruiz, EJG (2002). **"Personalidad, diferencias individuales Y ejecucion deportiva"**. In: Zafra, A. Ruiz, HJ. Garcia, GN. Coordinadores. *Manual de psicologia del deporte*. Murcia: DM, PP:105-123.
26. Jerson, D. S. (2000). **"Self – love in organization: a model of how others perceive narcissistic"**. Toronto: academy of management conference.
27. Kaplan, S. N. and Sadouk (1998). **"Sport and play in American life: a textbook in the sociology of sport"**. New York; saunders publishing company.PP:89-118.

28. Lernieux, P. Mckelvie, SJ. Stout, D. Self (2002). **"Reported hostile aggression in contract athletes, no contact athletes and non – athletes. Athletic – insight"**. The on line journal of sport psychology (serical on internet (cited 2004 Nov. 25), 4 (about 12 P.). available from: www.athleticinsight.com/vol141ss3/selfReportedAggression.htm
29. Morgan, P. W. and Johnson, J. K.WR. (1980). **"Personality characteristics of successful and un successful"**. International Journal of Sport Psychology. 38,P: 49.
30. Morris, T. (2000). **"Psychological characteristics and tatlent indentification in soccer"**. Sports Sci. 18: PP:715-26.
31. Mujek, Y. T. and Deivies, HP (1994). **"Personality differences between athletes and nonathletes"**. Mat. 31. 10. Journal of sport behaviour. 22,PP: 145-157.
32. Nelson, M. B. (2003). **"The stronger women get, here more men love football: sex and the American culture of sport"**. New York: Harcourt Brace and Co.
33. Raskin, R., Novacek, J. and Hogan, R. (1991a). **"Narcissim, self – steem and defensive self – enhance"**. Journal of Personality. PP:59- 38.
34. Raskin, R., Novacek, J. and Hogan, R. (1991b). **"Narcissim, self – steem management"**. Journal of personality and social psychology. 60.PP: 911-918.
35. Raskin, R. and Terry, H. (1988). **"A principal components analysis of the Narcissistic personality inventory and further evidence of construct validity"**. Journal of personality and social psychology, 57. PP:890-902.
36. Rhodes, R. E. Couneya, K. S., Bobick, T.M. (2001). **"Personality and exercise participation across the breast cancer experience"**. Psycho – Oncology, 10, PP:380-388.

37. Rhodwalt, B.M. and Morf, C. C. (1998). **"On self arrangement and anger: a temporal analysis of narcissism and failure"**. *Journal of personality and social psychology*, 74: PP:612-685.

38. Saint – Phard D. Van dorsten B, Marx Rg, York KA. (1999). **"Self – perception in elite collegiate female gymnastics, cross – country runners kinetics runners and track – and – field athletes"**. *Mayo Clin Pro*; 74; PP:770-74.

39. Vealey RS, (1992). **"Personality and sport: a comprehensive view"**. In: Horn TS, editor. *Advances in sport psychology champaign: human kinetics*. PP:25-59.

40. Wann, D. L. (1997). **"Sport psychology"**. Upper saddle river, Neww Jersey: prentice Hall.PP:66-78.

41. Weinberg, RS. Gould D. (1995). **"Foundations of sport and exercise psychology"**. first ed. Champaign: Human kinetics.PP:32-38.

